

בס"ד. ליל ב' דחג הפסח, ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

כנגד ארבעה בנים דיברה תורה¹. והענין בזה, כידוע שכמה עניני הסדר נקבעו במספר ארבעה, כמו ארבעה בנים הנ"ל, וכן ארבע הכוסות, ועוד, והיינו לפי שביציאת מצרים נאמרו ד' לשונות של גאולה², והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי³, כמבואר במדרשי חז"ל⁴ שכנגדם תיקנו ד' הכוסות. ועפ"ז⁵ צ"ל שכל ד' לשונות של גאולה שייכים ליצי"מ [שהיו בה ד' גאולות, כמבואר במדרש⁶ שד' הכוסות הם כנגד ד' גזירות שגזר עליהם פרעה (שמהם נגאלו)], וכמובן גם מדברי המדרש⁷ שד' הכוסות הם כנגד ד' מלכיות של ישראל⁸. אך יש עוד דעה במדרש⁹, שד' הכוסות הם כנגד ד' מלכיות, והיינו, כנגד ד' הגאולות מד' המלכיות (גלויות), ועפ"ז צ"ל שד' לשונות של גאולה כוללים גם את הגאולה העתידה. ויש לתווכך ב' הפירושים, ע"פ המבואר בזהר¹⁰ שד' הלשונות של גאולה הו"ע ד' פעמים אמת שבאמת ויציב, וכיון שד' פעמים אמת ישנם ב' פעמים, ד"פ אמת שקודם עזרת וד"פ אמת שבעזרת, הנה ד"פ אמת שקודם עזרת הם כנגד ד' הגאולות שביצי"מ, וד"פ אמת שבעזרת כוללים את כל הגאולות, גם הגאולה העתידה.

(ב) **ויובן** בהקדים מאמר רז"ל¹¹ ישראל עושין תשובה נגאלין, ומזה מובן, שכשם שבענין הגאולה יש ד' לשונות, כך גם בתשובה שמביאה את הגאולה, יש ד' מדריגות (דאף שתשובה ענינה יציאה ממדידה והגבלה, הרי כיון שגם תשובה היא ענין בתורה, בהכרח שיהי

(1) הגדה של פסח — פיסקא ברוך המקום. תשכ"א (שם ע' קמה ואילך).

(2) ירושלמי פסחים רפ"י. ב"ר פפ"ח, ה.

(5) שמו"ר שם.

(6) ירושלמי ובי"ר שם.

(7) ב"ר שם.

(8) ח"ב רטז, סע"ב.

(9) סנהדרין צז, ב. ירושלמי תענית פ"א

ה"א. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. תניא

אגה"ת פי"א (וראה לקו"ש ח"א ע' 70

ובהערה 14).

(3) וארא נ, וז.

(4) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה לכן

אמור לבני תרנ"ח (סה"מ תרנ"ח ע' פז

ואילך). תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קלט

ואילך). תשח"י ותשכ"א (סה"מ תשח"י ע' צד

ואילך. תשכ"א ע' סו ואילך). ד"ה ועברתי

בה איזה ענין של סדר והדרגה). וד' מדריגות אלו הם כנגד ד' אותיות שם הוי', והו"ע ד' פעמים אמת, והיינו, ד' מדריגות בענין האמת. וכידוע שגם בענין האמת יש חילוקי מדריגות¹⁰, וכמובן ממ"ש¹¹ (בנוגע להאבות) ושמי הוי' לא נודעתי להם, לא ניכרתי להם במדת אמיתית שלי¹², והרי בודאי לא שייך לומר שהגילוי שנתגלה להאבות לא הי' אמת ח"ו, אלא שלגבי הגילוי שנתגלה למשה אין זה מדת אמיתית שלי, כי באמת גופא יש כמה דרגות.

ג) **וביאור** הענין, דהנה, ד' המדריגות שבתשובה מרומזים בפסוק¹³ סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו¹⁴. מדריגה הא' שבתשובה הו"ע סור מרע, והיינו, שע"י התשובה ה"ה מסיר את ההעלם וההסתר שנעשה ע"י העוונות, כמ"ש¹⁵ עוונותיכם היו מבדילים ביניכם ובין אלקיכם, וע"י התשובה מתבטלת ההבדלה, ונמשך להיות אלקיכם, אלקה שלכם. והענין בזה, דהנה, בספרי קבלה¹⁶ איתא ששם אלקים הוא בחי' גבורה, ואלקיננו (ועד"ז אלקיכם) הוא בחי' רחמים, כי, הפירוש דאלקיננו הוא אלקה שלנו, וענין זה מצינו רק בשם אלקים שיהי' נקרא שלנו (אלקיננו), ולא בשאר השמות, וטעם הדבר¹⁷, כי כדי שיומשך אלקות בגלוי להתייחד עמנו עד שיהי' נקרא שלנו, הרי זה ע"י קדימת הצמצום דוקא (שזהו ענינו של שם אלקים). וע"ד מארז"ל¹⁸ צמצם שכינתו בין שני בדי הארון, ולכאורה אינו מובן, הרי עיקר הגילוי הי' בין שני בדי הארון, ולמה נאמר על זה הלשון צמצם שכינתו, אך הענין הוא, שכדי שיהי' גילוי אלקות בין שני בדי הארון צ"ל קדימת הצמצום. וזהו שאלקים הוא בחי' גבורה, שזהו"ע הצמצום, ועי"ז נעשה הגילוי להיות אלקיננו (או אלקיכם), שזהו הגילוי שלאחרי הצמצום, שהו"ע הרחמים. ומזה מובן, שאלקיכם (אלקה שלכם) הוא בחי' ממכ"ע, שזהו האור המצומצם לפי ערך העולמות. ועז"נ עוונותיכם היו מבדילים ביניכם ובין אלקיכם, שהעון מבדיל ומסתיר שלא יהי' נקרא אלקה שלנו, והיינו, שאינו מאיר בגילוי בנש"י. ובהקדים, שבענין ההבדלה יש הבדלה בין קודש לקודש, וכמ"ש¹⁹ והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קדש הקדשים,

15) ישעי' נט, ב.
16) ראה רמ"ז לזח"ג רעא, ריש ע"ב.
17) ראה גם לקו"ת נצבים נג, סע"ג.
18) ראה תנחומא ויקהל ז.
19) תרומה כו, לג.

10) ראה תניא פי"ג.
11) וארא ו, ג.
12) פרש"י עה"פ.
13) תהלים לד, טו.
14) ראה לקו"ת בלק עג, ב ואילך.

ועד שי"ג פרוכות היו במקדש²⁰, שהם מחיצות בקדושה גופא²¹, והיינו, שגם לאחרי המחיצה הרי זה עדיין קודש, וכמו מסך מזכוכית, שאף שמסתיר מעט, מ"מ, מאיר אור השמש על ידו. ויש גם הבדלה בין קודש לחול, שזהו כמו מסך מעור שמסתיר לגמרי, והו"ע כתנות עור²² משכא דחויא²³, שהו"ע קליפת נוגה²⁴. אך יש הבדלה בין טוב לרע שמג' קליפות הטמאות לגמרי, שאינו יכול להתעלות ולהתהפך לקדושה (כמו קליפת נוגה). וזוהי ההבדלה שנעשית ע"י העוון, שהוא מגקה"ט לגמרי, שעיי"ז נעשה מסך המבדיל לגמרי, שאין מאיר גילוי אלקות כלל. אך ע"י התשובה להיות סור מרע, מתבטלת הבדלה זו, ומאיר אצלו גילוי אלקות להיות אלקיכם, בחי' ממכ"ע. ומדריגת תשובה זו בד' אותיות שם הוי' הו"ע ה' תתאה, בחי' מלכות, בחי' ממכ"ע. ולמעלה מזה היא התשובה דעשה טוב, שענינה בד' אותיות שם הוי' הוא אות ו', בחי' ז"א, שעיי"ז נמשך בחי' סוכ"ע, כי, (עשה) טוב (שהו"ע קיום המצוות, שנקראים טוב, כמ"ש²⁵ אמרו צדיק כי טוב) עולה י"ז, והוא המספר דשם אהו"ה, שיוצא מר"ת את²⁶ השמים ואת הארץ (אני מלא)²⁷, דקאי על בחי' סוכ"ע שאין בו חילוקי מדריגות, אלא מאיר בשמים ובארץ בשוה²⁸. וב' מדריגות אלו (סור מרע ועשה טוב) הם בתשובה תתאה, אלא שבזה גופא הנה סור מרע הוא בחי' תשובה, ועשה טוב הוא בחי' בעל תשובה²⁹.

ויש עוד מדריגה בתשובה, שזהו"ע בקש שלום, דקאי על התורה, כמארז"ל³⁰ כל העוסק בתורה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שזהו"ע חיבור סובב וממלא³¹, והיינו לפי ששרש התורה הוא למעלה מסובב וממלא, ולכן יש ביכולת התורה לחברם כו'. וזהו גם מ"ש³² כי א-ל דעות הוי', דעות לשון רבים³³, דעת עליון שלמעלה יש ולמטה אין, שזהו מצד בחי' סוכ"ע, ודעת תחתון שלמעלה

20	כתובות קו, א. וש"נ.
21	ראה ד"ה והבדילה הפרוכת לכם
22	כתו"א לך לך יב, ג ואילך.
23	בראשית ג, כא.
24	ראה תקו"ז בהקדמה (י, ב). תכ"א
25	מת, ב).
26	ראה ספר החקירה להצ"צ סח, ב.
27	ישעי' ג, י.
28	ירמי' כג, כד.
29	ראה שער הפסוקים להאריז"ל ישעי' ובכ"מ.
30	ראה תקו"ז תס"ט בתחילתו.
31	לאדמו"ר האמצעי ל, ב.
32	ראה לקו"ת ואתחנן ט, א ואילך. פ' ראה לג, א ואילך.
33	ראה לקו"ת בלק עה, א ואילך.
34	ראה לקו"ת שם עז, א. פ' ראה כא, א.
35	שמואל"א ב, ג. וראה תו"א יתרו סח, א. לקו"ת פ' ראה כג, ד. שה"ש מז, ב.

אין ולמטה יש, שזהו מצד בחי' ממכ"ע. ואל' דעות הוי' הו"ע התחברות ב' הדעות, חיבור סוכ"ע וממכ"ע, שזה נפעל ע"י התורה כו'. וענין תשובה זו בד' אותיות שם הוי' הוא ה' עילאה, בחי' בינה, שהיא בחי' תשובה עילאה. ויש גם מדריגה ד' בתשובה, שהיא באות יו"ד, בחי' חכמה, שזוהי מדריגת בעל תשובה בתשובה עילאה.

ד) **והנה** כנגד ד' המדריגות שבתשובה ישנם גם ד' לשונות של גאולה. והענין בזה, דמ"ש והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים הו"ע סור מרע, כי העון הוא כבוד, כמ"ש³⁴ עם כבוד עון, ולכן נקרא סבל, אך ע"י התשובה דסור מרע, נעשה והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים. ומ"ש והצלתי גו' הו"ע עשה טוב, כי, בתיבת הצלתי יש ב' פירושים, הא', לשון הצלה, והב', לשון צל, והיינו, שההצלה נעשית ע"י הצל שהוא בחי' מקיף, והו"ע קיום המצוות, שע"ז נמשך אור מקיף בחי' סוכ"ע (ועד"ז בנוגע לשאר הלשונות, וגאלתי ולקחתי כו'³⁵).

ה) **והנה** הטעם שבתשובה יש צורך בד' מדריגות, הוא, לפי שההעלאה מלמטה למעלה (שזהו ענין התשובה) צריכה להיות כמו ההמשכה מלמעלה למטה, וכיון שסדר ההמשכה מלמעלה למטה הוא ע"י ד' אותיות שם הוי', כדאיתא במדרש³⁶ כשביקש הקב"ה לומר תורה לישראל אמרה ד' פעמים בינו לבין עצמו, שנאמר³⁷ אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה (ואח"כ) ויאמר לאדם, והו"ע המשכת התורה למטה ע"י ד' אותיות שם הוי'³⁸, לכן גם סדר ההעלאה מלמטה למעלה שע"י התשובה צ"ל ע"י ד' אותיות שם הוי', שהם ד' המדריגות שבתשובה, כנ"ל. והנה ידוע שבשם הוי' יש שתי מדריגות, הוי' דלעילא והוי' דלתתא, כמ"ש³⁹ הוי' הוי' ופסיק טעמא בגווייהו⁴⁰. ונמצא, שההמשכה מלמעלה למטה עוברת תחילה דרך ד' אותיות שם הוי' דלעילא, ואח"כ עוברת גם דרך ד' אותיות שם הוי' דלתתא. ומזה מובן גם בנוגע להעלאה מלמטה למעלה שע"י התשובה, שתחילה צ"ל ד' המדריגות בתשובה שכנגד שם הוי' דלתתא, ואח"כ צ"ל גם ד' המדריגות בתשובה שכנגד שם הוי' דלעילא. וזהו החילוק בין ב' הענינים שבד' הלשונות של גאולה,

מ"ס רבי' תרל"ו פקע"ו.

34) ישע"א, א, ד.

39) תשא לד, ו.

35) ראה בהדרושים שבהערה 4.

40) זח"ג (אד"ר) קלח, רע"א. תו"א בשלח

36) שמו"ר רפ"מ.

סא, סע"ד ואילך. לקו"ת דרושים לר"ה נט,

37) איוב כח, כז"כח.

סע"א ואילך.

38) ראה גם לקו"ת האזינו עא, ג. המשך

שד' לשונות של גאולה שנאמרו ביצי"מ הם כנגד ד' אותיות שם הוי' דלתתא, וד' הלשונות של גאולה שכנגד ד' המלכיות, שבהם נכללת גם הגאולה העתידה, הם כנגד ד' אותיות שם הוי' דלעילא.

(ו) **אמנם** גם בחג הפסח עתה ישנו מעין הגאולה העתידה, שלכן, ד' הכוסות דפסח הם גם כנגד ד' הגאולות, וגם כנגד הכוסות שיהיו לעת"ל², והיינו, שנמשך גם גילוי האור דשם הוי' דלעילא, ומצד גודל מעלתו ה"ה יורד למטה ביותר, וכדאיתא בפע"ח⁴¹ שבליל הפסח הזיווג הוא גם בעשי"42.

(42) חסר הסיום (המור"ל).

(41) שער חג המצות פ"ז.